

FUB

För barn, unga och vuxna
med utvecklingsstörning

D nr 2016-002

Stockholm 2016-02-03

YTTRANDE

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82)

Riksförbundet FUB, För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, är en intresseorganisation som arbetar för att människor med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv med full delaktighet i samhällslivet och rätt till samma levnadsvillkor som gäller för andra. Riksförbundet FUB har ca 25 000 medlemmar.

Riksförbundet FUB överlämnar härmed följande synpunkter:

Sammanfattning

Riksförbundet FUB sig positiv till förslaget om att offentlighetsprincipen även ska omfatta fristående skolor. Förutom att verksamheter som finansieras av skattemedel måste kunna ge medborgarna insyn för att motverka missförhållanden, så anser Riksförbundet FUB att det är det angeläget ur ett elev- och anhörigperspektiv. Utöver tillgång och handläggningstid så är även förvarandet av handlingarna en viktig fråga. Riksförbundet FUB ser det som positivt att de fristående skolornas verksamhet enligt förslaget kommer att underkastas JO:s och JK:s tillsyn.

Riksförbundet FUB anser att det är viktigt, att om förslaget införs, ska de fristående skolorna ges förutsättningar till anpassning av de nya reglerna. Riksförbundet FUB vill i detta svar uppmärksamma problematiken kring vilken typ av noteringar som förs in i handlingar som vid en tillämpning av TF blir att betrakta som allmänna och som därmed även kan bli offentliga och vilka konsekvenser det medför.

Riksförbundet FUB instämmer i utredningens förslag om att meddelarskyddet ska gälla för anställda och uppdragstagare i offentligt finansierad verksamhet som tillhör skolväsendet.

7.2 Handlingsoffentlighet i fristående skolor

I friskolereformen var principen om lika villkor för all offentligfinansierad verksamhet i skollagstiftningen en viktig utgångspunkt. Detta innebär att förutsättningarna för en skola oavsett huvudman ska vara likvärdiga. Emellertid har ännu inte alla rättsområden harmoniserats med denna princip, vilket t ex har medfört att offentlighetsprincipen inte har omfattat skolor med icke kommunalhuvudman. I praktiken har det inneburit att det har funnits skolor som på många punkter verkat för öppenhet, men det har även funnits de som gjort det motsatta. En sådan situation är inte önskvärd utan öppnar för godtycklighet och oförutsägbarhet. Därför ställer sig Riksförbundet FUB sig positiv till förslaget om att offentlighetsprincipen även ska omfatta fristående skolor.

Förutom att verksamheter som finansieras av skattemedel måste kunna ge medborgarna insyn för att motverka missförhållanden, så anser Riksförbundet FUB att det är det angeläget ur ett elev- och anhörigperspektiv. Om förslaget genomförs kommer det att betyda att reglerna blir enhetliga och tydliga och därmed är inte elever och anhöriga beroende av den enskilda huvudmannens förmåga eller vilja att lämna ut efterfrågade handlingar. Det kommer också att inverka på handläggningstiden, då lagstiftningen säger att en allmän handling på begäran genast eller så snart det är möjligt, utan avgift, tillhandahålls den som önskar att ta del av den¹. När det gäller tidsaspekten ställer rådande rättspraxis förhållandevis höga krav på att utlämnande av en allmän handling ska ske skyndsamt, helst samma dag. En viss fördröjning kan accepteras om den anses nödvändig ur ett handläggningssperspektiv².

Utöver tillgång och handläggningstid så är även förvarandet av handlingarna en viktig fråga. I skolan upprättas handlingar som det av olika skäl kan finnas behov av att kunna ta del av under längre tid. Det kan vara en enskild elev som begär ut en äldre handling eller forskare som vill få tillgång till ett statistiskt underlag. Det finns exempel på att arkiveringen av dokumentation inte har fungerat tillfredställande på skolor. Forskare Magnus Tideman upptäckte att ett antal kommuner, på förfrågan om att lämna ut betygskopior antingen inte svarade alls eller inte ville lämna ut de efterfrågade handlingarna. Enligt Tideman tycktes en del kommuner göra egna bedömningar som varken var i linje med offentlighetsprincipen eller med det etiska tillståndet³. Eleverna och deras anhöriga ska kunna känna sig trygga med att den dokumentation som tillhör eleven förvaras och hanteras på ett rättssäkert sätt i skolan och att denna del av verksamheten övervakas av arkivmyndigheter.

Riksförbundet FUB ser det som positivt att de fristående skolornas verksamhet enligt förslaget kommer att underkastas JO:s och JK:s tillsyn.

Friskolornas riksförbund framför oro för att de ändrade reglerna skulle innebära en större administrativ börda och ökade ekonomiska kostnader för de fristående skolorna. Det är även enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) svårt att uppskatta hur mycket hanteringen av offentlighetsprincipen i de kommunala skolorna⁴ kostar. Det är förvisso ett rimligt

¹ 2:12 TF

² Ökad insyn i fristående skolor (sou 2015:82) sid 33

³ Kommunen diskriminerar gymnasiesärskoleelever, Tideman, Dagens Samhälle, 27 nov 2012

⁴ Ökad insyn i fristående skolor sid 84

antagande, men Riksförbundet FUB anser att med hänsyn tagen till proportionalitetsprincipen, väger vikten av insyn i offentligt finansierad verksamhet och elever och anhörigas möjligheter att snabbt få ta del av allmänna handlingar i detta fall tyngre än friskolornas eventuella ekonomiska börda. Dock bör argumentet om att många friskolor saknar kompetens i sekretess- och arkiveringsfrågor beaktas av utredaren och det kan vara önskvärt att se över hur detta kan lösas. Riksförbundet FUB anser att det är viktigt, att om förslaget införs, ska de fristående skolorna ges förutsättningar till anpassning av de nya reglerna. Detta för att, så långt det är möjligt skapa likställighet mellan skolhuvudmännen och för att säkerställa att reglernas efterlevs. När det gäller det ökade ekonomiska kostnaderna tycks det vara en skäligt att invänta resultatet av Skolkostnadsutredningen som avslutas i mars 2016.

7.5 Vad ska omfattas av handlingsoffentligheten?

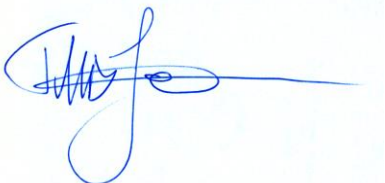
Riksförbundet FUB instämmer i att, eftersom våra utgångspunkter är större insyn i offentligt finansierad verksamhet, ökad tillgänglighet och rättsäkerhet för elever och anhöriga, ska handlingsoffentligheten gälla för all verksamhet i de fristående skolorna. Emellertid vill vårt förbund i detta sammanhang påtala vikten av ökad kunskap om vad offentlighetsprincipen innebär. Sveriges Kommuner och Landsting anser att hanteringen av offentlighetsprincipen fungerar väl i de kommunala skolorna. Riksförbundet FUB vill inte på något sätt hävda motsatsen. Dock vill vi uppmärksamma problematiken kring vilken typ av noteringar som förs in i handlingar som vid en tillämpning av TF blir att betrakta som allmänna och som därmed även kan bli offentliga och vilka konsekvenser det medför. Även om det finns möjligheter att sekretessbelägga uppgifter, av mer men även av mindre känslig karaktär, enligt Offentlighets- och sekretesslagen, ser vi ett behov av en ökad medvetenhet om lagens tillämpning. Det handlar då om vilken information som lämnas och i hur den uttrycks, exempelvis i dokument som åtgärdsprogram och utvecklingsplaner.

7.7 Meddelarskydd i fristående skolor

Riksförbundet FUB instämmer i utredningens förslag om att meddelarskyddet ska gälla för anställda och uppdragstagare i offentligt finansierad verksamhet som tillhör skolväsendet.

Dag som ovan

För Riksförbundet FUB

Thomas Jansson

Förbundsordförande